

se ne zmanjšajo prav nič, če rečemo, da je Vodnik tudi že v svoji „klasicistični dobi“ nekaj veljal!

Analiza posameznih varijant je obdelana zelo skrbno in spretno, tako da dobimo zanimiv vpogled v posamezne faze Cojzove šole in na Vodnikovo rokodelsko plat pri ustvarjanju in piljenju. Samo „Vinske mušice“ je Grafenauer napačno razumel. Niso nastale na ta način, da je Vodnik najprej shematično sestavil rime, nakar je poskusil nekatera shemata izpopolniti (138)⁴, ampak iz ostankov neke zelo kosmate pesmi, ki je sicer ne poznamo. Vodnik je iz one pesmi, kakor pričajo priobčeni ostanki (139), odstranil najprej vse nečednosti („urba“ je še ostala, dasi brez glave!) — nato pa je iz ostankov skušal narediti pesem na vino. Torej: preje Venera, zdaj Bakh! Take kontrafakture niso v drugih literaturah nič nenavadnega, pri nas bi bila ta — vsaj kolikor je meni znano — prva.

Ves članek je nekaka priprava in uvod kritični izdaji Vodnikovih pesmi. Zaradi tega in ker bo takrat pri nas prvič v večjem obsegu treba praktično rešiti prašanja edicijske tehnike, ki je nam skoro neznana, jo z velikim zanimanjem pričakujemo.

J. A. G.

Ksaver Meško: „Slike“. — V 27. zvezku „Zabavne knjižnice“, ki jo izdaja „Matica Slovenska“, je priobčil Ksaver Meško osem daljših in krajših črtic raznovrstne vsebine in raznovrstne vrednosti. Razen dveh („Drama na morju“ in „Marijina kiparja“) predstavljajo vse te slike dogodke iz kmetiškega življenja, s katerim se Meško že od nekdaj bavi najrajši in relativno najuspešneje, dasi se njegovih kmetiških ljudi ne drži vselej pristni vonj domače grude. Meškov slog smatrajo nekateri za lirskega, mehko sanjavega; toda v resnici je ta slog ponajveč mehkužen in — kar je njegova največja napaka — preobložen, pregostobeseden, razblinjen, izumetničen, kadar hoče biti ubranostno nazoren in obenem intimen. Ni še poezija, ako se banalna misel zavije v zlato peno; če n. pr. pade suh list z veje, se vidi pisatelju na strani 118. njegove najnovejše zbirke potrebno, da pove ta „dogodek“ po svojem: . . . „z brez . . . se je odluščil zdajnzdaj list, na smrt obsojeno dete“. Iste vrednosti je „kraljica neba, luna“ (20); po petošolskih nalogah zavdarja stavek: „V cvetočih grmovih so peli slavci, pevci hrepenenja in budeče se mlade ljubezni, kralji trubadurjev“ (163).

Zaradi take osladne dikcije je Meško velikokrat težko prebaven in povrhu ob vsej pestri šari tako enoličen, da ga je težko čitati zaporedoma in zdržema. Časih se izgublja v pripovedovanje, ki ima z vsebino prav rahel stik ali ga pa sploh nima; dokazi za to se čitajo na straneh 20., 21., 26., 27., 39., 111., 112., 126. Tak slog se je po vsej priliki dandanes že preživel; moderni čitatelj želi pregnantnosti, zlasti tam, kjer naj stopajo predenj markantni kmetiški ljudje; poleg tega se mu po vsej pravici upira tista silna navlaka samih primer, brez katerih Meško skoro ne more ustvariti daljšega stavka. (Glej n. pr. str. 154., prva dva odstavka.) In če bi te primere vsaj držale, če bi bile vsaj originalne! Za zgled naj bodo semkaj postavljene samo nekatere: „Široke prsi so se dvigale in padale, kakor so se dvigali in padali morski valovi pod skalovjem“ (14). — „Čoln je hitel . . . po morski cesti, vsi prožni in mehki kakor kipeča mlada usta, ki poljubljajo čoln in se igrajo z njim“ (20). — „Glej, tisto črno (čoln) prihaja bliže in bliže. Val ga podaje valu — kakor silno veliko pismo je, ki hiti nevzdržno iz roke v roko, ker mora naglo k srcu, kateremu je namenjeno, da ga na smrt zadene z žalostnim

svojim sporočilom“ (22). — . . . „in se napenjajo jagode kakor ustnice mladih deklic“ (49). — „(Travnik) je bil lep kakor mlad ženin v praznični poročni obleki, s cvetjem za klobukom“ (103). — „A svarilo je utonilo v valovanju pijanega vika in glasnih kletvic (deminutiv!), kakor utone brez sledu kamen, ki ga vrže roka fantovska, v tolmunu“ (117). — „(Gozd) je stal sredi belkaste sanjave noči kakor veliko grozeče oko v hladnem belem obrazu“ (118). — „In (Črešnikova) visita na hiši kakor zelena hruška na veji“ (128). — „(Spomini) so mu dvignili duha in misli, kakor dvignejo mogočni valovi lahek zamašek“ (159). — „Zakaj s časom so se porajale v srcu vedno nove in nove (nade in sanje), kakor kadar poganjajo pomladi iz mladih, na novo oživiljenih tal pomladanske cvetke“ (163). — Bodi dovolj teh časih naivnih, časih neokusnih, vselej pa prisiljenih in omlednih primer; kdor jih želi še več, si jih lahko na vsaki strani poišče po nekoliko!

Po vsebini utegneta biti najboljši sliki „Starca Matije pravica“, dasi ni povsem samonikla, in „Marijina slikarja“, kjer se iz vsega lošča vendarle svetlika nekaj južne poezije. „Drama na morju“ pušča odprto prašanje, kako se je izvršila katastrofa, in še drugo prašanje, kako li se vrača čoln sam od sebe k obali. „Gorje“ dobro opisuje dvojno bedo, ki jo povzročata toča in žganje; „Sreča“ obravnava dokaj obrabljen motiv, kako star človek zaspi in zmrzne v snegu, naposled pa kakor v bajki za otroke kar najresneje pove, kako neznansko dobri so še ljudje na svetu; „Bedak“ bi ne bil preslab, ko bi bil opremljen z jedkim sarkazmom in ne naposled odet z gloriolo puščavniške mistike. — Izmed jezikovnih hib je omeniti zlasti te-le: Antonio jutri ne odhaja, ampak odide (16). Dovolj načuditi se (28) je pleonazem. Noge ne kljeca (40), ampak klecajo. Starec ni prišel s tresočim glasom (60), ampak s tresočim se glasom, ali bolje: z drhtečim (trepetajočim) glasom. Martin ne more reči, da koze skoraj ne rabi (93), ampak le, da je skoraj ne potrebuje; istotako ne more reči Smrečnik, da Črešnikova denarja ne rabi (128), ampak le, da ga ne potrebuje. Tratar ni čutil, kako mu curkoma pada s prsi italijanska peza (113), ampak kako mu pada slovenska teža; tudi mu niso oči postale še mračnejše pod naježenimi obrvi (142), ampak pod obrvmi. Zakaj piše Meško dosledno solčni, zakaj rabi obliko baškar (164), ob kateri se človek nehote spomni baškirjev? Stavek: „V žepu župnikovo pismo, v srcu upanje, tako se je vrnil Matija v hribe“ (34) je ne-slovenski ter bi se moral glasiti: „Z župnikovim pismom v žepu in z upanjem v srcu, tako se je vrnil Matija v hribe“. Čemu madžarski „orjak“ (51) namesto poštenega slovenskega „velikana“? Vprašalnih stavkov ne kaže počenjati z „li“ („Li res nisi mogel zabraniti, premagati?“ 56), nego z „ali“ ali „kaj“. V preteklem času bi „otroci bili jedli od jutra do večera“, ne pa „bi jedli od jutra do večera“ (68). V pisavi tujih (italijanskih) imen Meško omahuje; ne dá se dobro razbrati, zakaj piše na eni strani *Domeniko*, *Katerina*, *Kolombina*, *Kozimo*, *Lorenzo*, *Fra Angelikovo*, na drugi strani pa *Enzio*, *Colonna*, *Medici*, *Fra Angelico*.

Ob vsem priznanju, ki ga je bil doslej deležen Ksaver Meško¹, mu je treba vendarle resno priporočati prav izdatno avtokritiko tako glede stroge ekonomije v dikciji kakor glede neoporečnosti v jezikovnih oblikah. A. Funtek.

¹ Saj očitajo celo pokojnemu Cankarju, ki se ne more več braniti, da se je učil pri — Mešku!

J. A. G.